

London napórái

Karácsonyi meglepetésként ért a meghívás, melyet angol barátomtól e-mailben kaptam, tavaly decemberben. Piers Nicholson, aki a British Sundial Society (Brit Napóra Társaság) tagja, és egy ideig a Sundials on the Internet (Napórak az Interneten) weboldal szerkesztője volt, hívott meg erre az április elejei hétvégére. Évek óta kisebb-nagyobb szorgalommal folyt már a levelezésünk napórákról, de személyesen még nem adódott lehetőség a találkozóra, így örömmel vettem invitáló szavait, hogy vegyek részt ez évi konferenciájukon.

Tervezgetés, számolgatás: mikor hova érdemes elmenni és mit szeretnék feltétlenül látni ezalatt a rövid idő alatt. A gimnázium éveim alatt, mint angol tagozatos diák, rengeteget olvastam, tanulmányoztam London nevezetességeiről (akkor még napórak nélkül) és egyre izgatottabban vártam a napot, amikor a repülőgép elhagyja Ferihegy betonját, és Anglia felé veszi az irányt. Anglia felé, ahol több ezer napórát regisztráltak, és a Társaság is 650 fő felett tartja nyilván tagjait. Közöttük sokan az adatgyűjtésen kívül tervezéssel és komoly „üzemekkel” a háttérben, napórákésztéssel is foglalkoznak. Legtöbbjük munkáit az Internetről ismerve készültem a személyes találkozóra.

Csütörtökön kora délután, borongós időben érkeztem London szívébe, a Viktória pályaudvarra, és csomagjaimat a megőrzőben hagyva elindultam a városba. Felszerelésem egy fényképezőgép, videokamera, térkép és az otthon előre elkészített útvonalterv, hogy semmi ne maradjon ki a látnivalók közül. Az első út a közeli Buckingham Palotához vezetett – miután tiszteletemet tettem a királynőnél – a Green Parkon átsétálva meglepődve tapasztaltam, hogy mennyivel előbbre jár London a tavaszban,

mint Budapest. Két héttel korábban kertünket még majd' tíz centiméteres hó borította – itt pedig virágzó nárciszok és a parkokat illatfelhőbe burkoló fák fogadtak. Kábultan fotóztam szinte mindent: épületeket, embereket, a forgalmat, hogy hazajövet a családnak minél jobban visszaadhassam a világváros hangulatát. A St. James's street egyik kedves vendéglője mellett, egy kis átjáró mélyén, megpillantottam az első napórát, egy kovácsoltvas armillárist. Szegény nem csak a felhők miatt, hanem a körülötte magasodó épületek bezártsága miatt sem tudja eredeti feladatát ellátni, de kellemes hangulatot ad a kis udvarnak, melynek közepén áll. Mint később kiderült, erről a napóráról még Piers barátom sem tudott, pedig a londoni napóra túra útvonalát ő állította össze évekkel korábban.

A St. James's Parkon keresztül értem a Lovas Gárda parádézó terére, majd a kormányzati épületeket megkerülve előtűnt a Big Ben impozáns tornya. A Parliament Square-ről Wordsworth, a költő írta 1802-ben egy szonettjében: „*Nincs ennél szebb e földi tereken*” (Radnóti Miklós fordítása). Azóta sok víz lefolyt a Temzén is, de még mindig mély hatással van a turistákra a tér. Kelet felől a Parlament az Óratoronnyal, délről a St. Margaret templom, és a mögötte magasodó Westminster Abbey, az angolok koronázó temploma, közel ezer éve. Engem azonban most a St. Margaret templom tornya érdekelt leginkább, mivel körben négy napóra található rajta, a négy égtájnak megfelelően. A kör alakú, kék számlapon fehérre festett óravonalak, és arab számok. A napórákat Christopher St. J. H. Daniel, a British Sundial Society elnöke tervezte.

A Victoria streeten végig haladva értem vissza a pályaudvarra, ahol a meg-

Epsom beépített napórája

beszéltek szerint találkoztam Piers-szel, hogy hazatérjünk, ahol vacsorával várt már minket a felesége és népes családja. Mielőtt asztalhoz ültünk, barátom körbe vezetett a kerten, megmutatva az első napóráját és még kettőt az újabbak közül. E két utóbbi napóra jellegzetessége, hogy viszonylag vastag árnyékvetőjük közepén, a hosszában kialakított résen át pontosan meghatározható a Nap delelése. Hosszú beszélgetés után tértünk aludni, hogy másnap, ragyogó napsütésben rójuk a londoni utcákat, az egyik árnyékorától a másikig. A Londonba tartó vonat indulása előtt megnéztük Epsom „beépített” napóráját. A jelenleg könyvesboltként működő üzletet a múlt század közepén bővítették, és ekkor a régi, téglafalra festett napóra funkcióját veszítette, de megőrizve az utókornak, most üveg alatt látható a bolt lépcsőfordulójában. A csendes kisvárosból fél óra alatt értünk a Waterloo pályaudvarra, ahonnan a londoni utcakép jellegzetes elemé-

vel, egy double-deckerrel, emeletes busszal mentünk tovább.

Holbornban a St. Sepulchre templom, más néven az Old Bailey templom oldalán lévő napóránál kezdtük hosszú túránkat. Egy régi gyerek mondóka is ismert a haranggal kapcsolatban: „When will you pay me? Say the bells of Old Bailey” (Mikor fizettek ki? Mondja a harang: az Old Bailey). A napóra a templomhajó déli mellvéd falán található, tájolása 28° nyugatra. A vertikális napóra keltezése 1681. A kék és fehér festésű óra számozása VIII–XII–VII, félórás beosztással.

A St. Bartholomew’s kórház és a Központi Piac mellett – ahol London hús-szükséglete cserél gazdát a hét minden napján – haladtunk tovább. A középkori hangulatot idéző kis utcákon át jutottunk a Charterhouse (Sutton Hospital) épülettömbjéhez. Ebben a magánalapítvány által működtetett idősek otthonában, a nagy Tudor Terem déli oldalán van egy 1628 körül készített napóra, amit sajnos nem láthattunk, mert csak csütörtöki napokon lehet turistáknak, idegenvezető kíséretével megtekinteni. Az összes szomszédos házba megpróbáltunk bejutni, ahonnan az órára rálátás nyílhat, de minden próbálkozás sikertelen maradt. Szerencsére bőven akad napóra Londonban, így a következőt pár száz

A St. Sepulchre templom napórája

méterre innen meg is találtuk. A Guildhall Zene és Dráma Iskola valaha a Whitbread sörfözde központi épülete volt. Most, hogy a sörszag már rég elpárolgott, a diákoknak a napóra látványa nyújt némi felüdülést az órákői szünetekben. „Such is life” (Ilyen az élet) mondja a mottó, a felette olvasható felirat pedig: „Built 1758, burnt 1773, rebuilt 1774” (épült 1758, leégett 1773, újraépült 1774).

A Tower felé haladva átvágtunk a City-n, ahol a régi és az új keveredik egymással. Az 1903-ban táviró központnak épített Electra House tetején egy armilláris helyezkedik el, ami a világ körüli rádiózást jelképezi, de némelyek szerint napórának is megfelelne.

A bankok és a biztosító társaságok üveg palotái között bújik meg a nagy londoni tűzvészt túlélő St. Katherine Cree templom. Déli falán kőbe vésett napóra az 1700-as évek elejéről. Árnyékvetője kissé pontatlan, az 5 perces óraosztáson kívül jelölték a babiloni és az itáliai időt is. Latin mottója „Non Sine Lumine” (Fény nélkül nincs semmi).

London történelme és a napóra (Tower Hill)

Utunk a Lloyds épületei mellett vezetett a Temze felé. A keskeny utcák labirintusát elhagyva egyszerre három izgalmas dolog tárult a szemünk elé, a Tower fehér tömege, háttérben a Tower

Óriási egyenlítői napóra a St. Katherine's Dock bejáratánál

Bridge ikertornyai, az előtérben pedig egy hatalmas horizontális napóra. Egy kis pihenő Piersnek, sok fényképezni való nekem. Az 1990-ben készített napóra négyméteres árnyékvetője körül London történelme látható bronzba öntve, a római hódítástól napjainkig.

A Tower hátsó vizes árka mellett sétáltunk tovább a Tower Bridge felé. A híd felhajtójáról jól látható az északi sarokbástya, a Martin torony, déli homlokzatán elhelyezett vésett márvány napóra. Az 1988-ban készült, aranyozott napsugarakkal díszített óra, egy kora 17. századi napóra másolata. Az impozáns Tower Bridge mellett a rakpartra érve keleti irányba haladva körülbelül 100 méter után értük el a következő napórát.

A St. Katherine's Dock bejárata mellett elhelyezett egyenlítői napórát Wendy Taylor tervezte 1973-ban: három horgonylánc által tartott rozsdamentes acélgyűrű. A 3,66 méter átmérőjű gyűrű tengelyében egy acéltű az árnyékvető. A körben 24 órára osztott számlap számait pontokkal jelölték. Sajnos a gyűrű rozsdamentes lemeze tükörfényesre van polírozva, így az árnyék elég nehezen érzékelhető, jobb lett volna, ha a felületet mattra készítik.

Rövid pihenőt követően visszafelé vettük az irányt, és a Towert megkerülve

Házigazdám, Piers Nicholson az általa tervezett napórát fényképezi

újra bevettük magunkat a City házrengetegébe. A Temze vonalát követve jutottunk el a St. Dunstan templom romkertjéhez. A II. világháborúban lebombázott épület köré 1971-ben pihenőparkot varázsoltak a londoni kertészek, ahol délidő lévén, szinte minden padon pihenő és uzsonnájukat fogyasztó hivatalnokok ültek. A kecses templomtornyot és a hajó déli falát megkímélték a bombák. Ezen található egy 50x40 cm kékesszürke palából készített modern napóra. A napórát Hugh Gyle-Thompson kertész emlékére állították, aki a közelben álló fügefát is ültette 1937-ben Szent Patrick napján, VI. György megkoronázásakor.

A Cannon Street állomás szomszédságában áll a St. Michael Paternoster Royal templom, mellette a Pellipar House tetőrésze alatt, két 3,5 méter átmérőjű festett napóra. A kék színű alapon aranyozott számok és a déli oldalon latin mottó, „Horas non numero nisi serenas”. A szépen kivitelezett napórákat nézve az az érzésem támadt, hogy az angolok szinte minden lehetséges helyet kihasználják egy-egy napóra elhelyezésére. Ennek a kettőnek az elhelyezése is olyan, hogy igazán kevés helyről lehet megfigyelni őket a házak között.

Most már igyekezni kellett, mert még egy napórát feltétlenül meg szerettem volna nézni, mielőtt visszatérünk Epsomba. Ez az árnyékóra több okból is érdekes, egyrészt a kevés poláris napóra egyike, másrészt házigazdám, Piers tervezte és készítette. Sikerült pont délben oda érkezni, és így Piers is készíthetett fényképet arról, amint az árnyékvető kis furatán keresztül jutó fénysugár, a délkör vonalon megjelenik. A vastag rozsdamentes anyagból készült számlap óraosztása matt felületű, és ezért itt jól látható az árnyék vonulása. Ennek a napórának a párját Greenwich rakpartján állították fel.

Epsomba visszatérve gyors ebéd következett, majd Piers átvitt a csomagjaimmal együtt Eghambe, ahová a konferenciát szervezték. Vasárnap délig tartott a program, számtalan érdekes előadóval, még érdekesebb témájú előadásokkal. Ezek közül a legizgalmasabbakat majd a következő alkalommal bemutatom. Gondolom, a napórák iránt érdeklődő olvasókat most kellőképpen felcsigáztam, de sajnos a Meteor terjedelme elég szűkre szabott.

Elutazásom napján szakadó esőben még sort kerítettem azokra a londoni szervezetességekre, amelyeket eddig nem sikerült megnéznem, így tipikus londoni hangulatban jártam a Piccadillyn, a Trafalgar Square-en. Még számtalan látnivaló és napóra maradt ki, amit, remélem, nem sokára sikerül meglátogatnom, de addig is ajánlom az olvasó figyelmébe a British Sundial Society honlapját (www.sundials.co.uk), ahol sok izgalmas látni- és olvasnivaló található a szigetország napóráiról és napóráisairól.

MARTON GÉZA